

L'exposició per excel·lència sobre Tintin arriba a València

Fetitxes d'aventura

El reporter Tintin fou creat per al còmic fa algunes dècades pel belga George Remi (Hergé). D'ençà la seua gènesi, aquesta creació de paper ha significat la cara més pulcra del disig d'aventura. La febre d'emocions ha portat els fans de Tintin a crear un nou concepte: la tintinologia.

Un manicomi, per regla general, és l'lar universal de signes misteriosos, de màgia malalta i d'ombres de lucidesa perduda. En aquest cas, l'elegància d'una figura de paper i les obsessions d'un col·leccionista de fetitxes han buidat les instal·lacions de l'antic Pavelló de Privats del psiquiàtric valencià, del carrer de Jesús, de la boira del passat. Les obres de rehabilitació, ja concloses, han preparat aquest recinte per a rebre l'important fons documental de la Diputació de València que formarà part del nou Arxiu Provincial.

Però mentre aquests fons arxivístics són completament traslladats al nou habitatge que els servirà de seu, els cervells decisoris de la Diputació han decidit no mantenir en silenci les pedres rehabilitades i instal·lar en la futura mansió de l'arxiu provincial una exposició plena de melangia i aventures: "made in Tintin".

PASSATGE ALS RECORDS

Harry Swerts és un col·leccionista obsessiu de l'univers de Tintin. Com a bon col·leccionista, els àlbums de còmics de l'heroi no li satisfieien prou l'apetit de captar l'essència de la creació. Des de jove, i a poc a poc, ha intentat mossegar el món del fill d'Hergé més universal, comprant cada objecte que es treia al mercat relacionat amb les aventures d'aquest reporter de còmic. Ninots de plàstic, porcellana o fang reproduint qualsevol dels personatges de la sèrie, titelles, retallables, material de perfumeria o bany, etc.: tot s'hi val per tal de tenir a casa una mica d'aventura, un fetitxe que acoste més a la fantasia daurada que fa que l'home somnie i s'evasca d'una realitat freda, incomprensible.

La tenacitat i disposició de Swerts van ser tan grans en la missió de capturar

L'efigie del capità Haddock, omnipresent a l'exposició.

RAFA GIL

tots els articles que reproduïren la galàxia de Tintin, que el seu catàleg de parafernàlia a l'últim es va convertir en un museu particular. L'ego de tot recol·lector d'objectes l'obliga tard o d'hora a l'exhibicionisme. I així, Harry Swerts muntà uns prestatges en una exposició itinerant que és admirada pertot arreu. Després d'una travessia europea, els preciats joguets d'aquesta mostra, de títol "Made in Tintin", han atracat a València dintre del fetge de la pròxima seu de l'arxiu provincial.

¿I com és aquest laberint d'herois clàssics? El trencaclosques que conforma les mil cares de Tintin, segons Swerts, comença amb unes planxes gegants de *Tintin al país dels soviets* i un retrat d'Hergé, el gran patriarca. El visitant va endinsant-se en uns records, uns plaers gaudits en la solitud de la contemplació recreada. Reproduccions de còmics en idiomes llunyans com el japonès, l'últim dibuix fet per George Remi-Hergé abans de trobar-se amb l'eternitat el 3 de març de 1983, serigrafies de pàgines eliminades dels àlbums, còpies en tres dimensions de tots els ídols i tòtems apareguts en els episodis més exòtics dels còmics, perquè l'aficionat hi faça boca.

Els vertaders destinataris de la mostra són aquells seguidors incansables dels quefers arriscats del personatge que ho passaven bomba amb les seues aventures quan eren nens, el paladejaven en la joventut i el recorden ara, quan la gran majoria plana sobre la primera maduresa. El perfil dels tintinòlegs (i de les tintinòlogues), nom amb què són coneguts aquests fans, els identifica com a membres de la classe mitjana-alta, amb vida tranquil·la i, almenys, una trentena d'anys. La serenitat ha vençut la recerca d'emocions i és la memòria seduïda per les lectures de la joventut, la que fa de flama en l'obscuritat. Tintin, el Tintin d'abans i d'ara, conté totes les estones meravelloses plenes d'imaginació passada. I, mitjançant aquests objectes exposats els tintinòlegs, acompanyats dels seus fills, tornen als bons moments.

El passejant trobarà en aquesta mostra, petita però sucosa, una gran concentració de talismans que el transportaran a les vinyetes franco-belgues de George Remi, de vegades ben comunes a les llibreries de còmics, de vegades molt difícils de trobar enlloc. Clauers, pins, samarretes, puzzles, portafulls i peluixos es barregen amb les icones més peculiars, com ara jocs de cartes dels protagonistes de les historietes, discos com-

pactes operístics de Carreras o Caballé, època de mercantilisme depredador. Res amb la Castafiore (*prima donna del bel canto* que acompanya Tintin en algunes aventures) dibuixada a la caràtula, cartells publicitaris del Ministeri de Turisme de Bèlgica amb Tintin com a reclam, fins i tot una reproducció de l'estudi on Hergé dibuixava les històries. Tot acompanyat del so i la imatge que ofereixen dos monitors de televisió: un programa on apareixen constantment els dibuixos animats emesos recentment per Canal Plus, basats en els viatges i corregudes més conegudes del personatge. L'altre conta en versió documental les aventures i desventures d'Hergé, tan conegudes pels bons lectors com les de la seua criatura fictícia.

Pels camins dels expositors, els nens miren sorpresos el minuciós munt de relíquies ofertes mentre els pares enyoren èpoques perdudes, ja diluïdes com llàgrimes sota la pluja dels anys. Potser és aquesta la principal virtut de l'exposició: demostrar als fills que els pares també foren joves, i van voler fruit del sabor aventurer d'una opció en vinyetes europea i elegant, més vàlida i amb més cor que els violentíssims *mangues* (còmics japonesos) que els xiquets actuals devoren al quiosc. I el que és millor: vigent per sempre, ja que l'estil, com l'aventura, no passa de moda. I Tintin en té molt, de tots dos valors.

LA HISTÒRIA D'UN MITE

Els anys 80 quedaran marcats com una

època de mercantilisme depredador. Res no escapava de les mandíbules del tauró neoliberal. I el còmic no va ser una excepció. La víctima més famosa del màrqueting va ser Batman, heroi de culte per a iniciats i senyor de la nit, que passà de detectiu de les tenebres a carn de botigues de joguets i logotip de discoteques. Als 90, Son-Goku i altres companys de brega del *manga Bola de Drac*, al costat d'innombrables protagonistes d'histories japoneses i nord-americanes, han acabat

de la mateixa manera. Adhesius, samarretes, reproduccions en vinil o plom, disfresses i mil ofertes més exprimeixen la gallina dels ous d'or.

Però el primer heroi de paper convertit en material per fetitxistes no fou ianqui ni oriental ni especialment violent. Tintin, el gran elefant blanc del còmic europeu, ja era un lluminós objecte de desig plàstic molt abans de la batmania. Hi ha, a més,

clares diferències entre els articles relacionats amb el personatge belga i els altres. En primer lloc, la passió pels ninotets amb l'efígie de Tintin o el seu amic Haddock no són qüestió de moda, al contrari del que passa amb les Tortugues Ninja o Akira. La gent que persegueix les "tintineries" ho fa des de sempre, captivats per les lectures de les seues aventures, allunyats de conjuntures i d'adaptacions cinematogràfiques o televisives. En segon lloc, l'alt preu dels productes relacionats amb l'heroi europeu, els

Barcelona, llar de l'heroi

Al nostre país, la influència de Tintin ha estat tan present com a l'àrea francòfona europea. D'una banda, tots els components de l'anomenada "escola valenciana", formada per dibuixants de còmic i il·lustradors com Sento, Mique Beltran o el cosmopolita Daniel Torres, han sentit un gran influx de la rectilínia poètica visual d'Hergé. La "línia clara", estil de còmic cultivat sobretot per dibuixants franco-belgues que consideren Hergé com a epítom de la narrativa visual, té a les nostres terres més seguidors que a la resta de l'estat espanyol. Tant és així que, als anys 80, va sorgir a Barcelona una revista que va marcar època: *Cairo*, que lluitava contra l'estètica tenebrista o *underground* de les altres publicacions de còmics.

Més concretament, Tintin viu en perenne bonança barcelonina. A Barcelona hi ha la seu d'Editorial Juventud, que publica les versions espanyola, gallega i catalana de les aventures del personatge. L'edició en català de la col·lecció va començar a editar-se en 1964, i ja ha llançat al carrer un milió i mig d'exemplars, amb una mitjana de set edicions per títol.

D'altra banda, un tintinòleg català, Toni Costa, és l'autor del *Diccionari de Tintin*, que recull alfabèticament tots els noms propis, indrets i objectes que apareixen als 23 albums de la saga. I en 1984, la Fundació Miró, al seu edifici de Montjuïc, va organitzar l'exposició "Tintin i Barcelona", que mostrava elements del Museu Imaginari de Tintin i un sèrie de treballs d'artistes espanyols i catalans inspirats en el cèlebre periodista de ficció. Una d'aquestes creacions, la del català Pere Torrent (Peret), fou elegida per la Fundació Hergé de Brussel·les com a logotip de l'entitat, constituïda en 1986. Però la confirmació definitiva de Barcelona com a ciutat enamorada de Tintin, vingué fa pocs anys amb l'obertura d'una de les poques botigues del món que venen exclusivament productes relacionats amb el microcosmos de l'heroi. Les altres tendes monogràfiques es troben a Londres, Brussel·les, Tòquio, Kyoto, Lisboa i Toronto.

La idea va sortir de Rafael Martínez, home fort de Norma Editorial, fa ja set anys: "vaig visitar la primera botiga d'aquestes característiques a Londres. I em vaig adonar que marxava molt bé, que era molt bonica i interessant i que sem-

blava una operació rendible. Com que a Catalunya Tintin sempre ha significat més que un heroi de paper corrent, i hi havia molta afició pel personatge, vaig decidir portar endavant el projecte de dotar Barcelona d'un establiment d'aquest tipus. I tot i que era molt difícil fer realitat aquest desig, ja que són moltes les ciutats que volen obrir una franquícia d'aquestes i molt poques les llicències atorgades pels hereus d'Hergé i la seua fundació, ho vam aconseguir."

La gran diferència entre els productes oferts per aquest magatzem de fantasia i els d'altres llibreries de còmic especialitzades, és que els primers tenen el vist-i-plau i la supervisió dels membres de la Fundació Hergé. "Per això són cars, perquè són peces úniques o de tirada limitada amb un procés d'elaboració artesanal, infinitament superior a les còpies pirates", diu Rafael Martínez.

Tot i l'alt preu d'alguns dels productes (hi ha peces que poden costar més de 80.000 ptes.), les vendes són fluides. Fins i tot, *Tintin Barcelona* gaudeix de clientela fixa i fidel de fora de Catalunya que fa les compres per correu.

¿I quin és el comprador tipus d'aquests objectes de luxe que tanta veneració desperten? "La majoria -segons Olga Miró, dependenta de la botiga- són tintinòlegs que tenen entre 30 o 40 anys, de cert nivell adquisitiu, que consideren Tintin com el seu heroi. I també vénen molts profans que busquen un regal original i selecte".

J. M. O.

atorga característiques d'exclusivitat que no tenen les altres joguines basades en còmics. En tercer lloc, i enllaçant amb el punt anterior, els qui enfolleixen pels ossos plastificats de Tintin, són aficionats d'una certa edat que ja han deixat enrere la infantesa pròpia dels admiradors de *Bola de Drac*.

¿I d'on procedeix Tintin i el seu magnetisme? Naix d'un belga, George Remi, que el va convertir en el seu *alter-ego* i la seua principal font d'ingressos i fama. Remi, que publicà tots els llibres de Tintin amb el pseudònim d'Hergé, va nàixer a Etterbeek (Brussel·les) en una família de rectes conceptes burgesos i catòlics. Aquest aspecte biogràfic, i, d'altres com la seua militància en un grup d'escoltes, expliquen la pulcritud ètica i de comportament del seu personatge. El primer heroi creat per Hergé, en 1926, no fou Tintin, sinó Totor, un nen escolta que va servir de precedent a Tintin. No en va, Remi va manifestar en una entrevista que, si Tintin tenia moral, aquesta era la d'un coratjós escolta, tot i que la seua professió era la de periodista.

L'etapa de gestació de la creació continental en paper per excel·lència vingué quan Hergé treballava al diari belga *Le XX Siècle*. El director del mitjà, un rector anticomunista, li va encarregar l'edició d'un setmanari per a joves on van aparèixer per primera vegada Tintin i el seu gos Milú, un fox-terrier intel·ligent i amb un particular sentit de l'humor.

La primera baula en la cadena de peripècies de Tintin és la plasmació en 1929 de *Tintin al país dels soviets*, llibre anticomunista que reflecteix l'atmosfera que imperava abans de la Segona Guerra Mundial i que encara es va aprofundir més durant la *guerra freda*. Hergé va fer, dècades després, comentaris de penediment sobre el maniqueisme demagògic d'aquest episodi. Al final dels seus dies, atribuïa el fracàs d'aquest argument a "un error de joventut".

Tintin al Congo, *Tintin a Amèrica*, *Els cigars del faraó* i *El lotus blau*, consagren la trajectòria de Remi. Aquest va demostrar que, atenen la seua creativitat i alhora els esdeveniments que assolaven el món, podia, sense moure's del seu seient de redactor, marejar el seu fill putatiu per tots els racons del globus. Durant la preparació d'*El lotus blau*, Hergé travaria amistat amb Xang Xong-Jen, qui li descobriria els valors brumosos de l'honor i la civilització xinesa. Des de llavors, l'autor va començar a interessar-se veritablement per aspectes intrínsecs a

Més "tintineries" que agraden a tot visitant.

RAFA GIL

la gent que poblava els països ón es desenvolupaven els moviments dels seus personatges, buscant la rigorositat en els detalls i l'honestat en l'atmosfera i en l'ambientació de les trames per aconseguir el respecte dels lectors.

Després, vingué la multiplicació d'aventures, el reconeixement i els diners. *L'orella escapçada*, *L'illa negra*, *El cep tre d'Ottokar*, *El cranc de les pinces d'or*, cimentaren la llegenda del jove reporter amb ànima justiciera. Les perfectes recreacions de paisatges i situacions, el cándid, però efectiu i universal, sentit de l'humor dels actants, els minuciosos dibuixos i els elaborats guions ajudaven a fer créixer la llavor de devoció a la sèrie pertot arreu.

Altres àlbums que van confirmar Tintin com a seductor del públic mundial, foren *Tintin al país de l'or negre*, *El tresor de*

Rackam el Roig, *Les set boles de cristall*, *El temple del sol* o *Objectiu: la Lluna*, on Hergé s'anticipa a la NASA.

L'última aventura de l'heroi europeu fou recollida en *Tintin i els Pícaros*, on Tintin, marcant una moda que inspirarà els guionistes americans, canvia els sempiterns pantalons bombat-

xos per uns texans més a la moda. Als Estats Units, prenent nota d'aquesta idea, els guionistes han adequat constantment els uniformes dels seus superherois de paper als temps i al pols del carrer, canviant-ne la fesomia segons el gust del públic.

ELS PERSONATGES I ALTRES ASPECTES

El capità Haddock, Milú, el professor Tornassol, Blanca Castafiore, el major-dom Néstor... Són tots personatges d'acompanyament i repartiment de les composicions de comèdia i risc conformades per Hergé. Encara que estereotipats, tots donen la necessària humanitat als zigzaguejants arguments protagonitzats per un paladí belga massa pur i d'incòlume noblesa. Haddock, vell llop de mar que s'a-

limenta de whisky i insulta de manera catatònica; Tornassol, savi despistat i innocent; la Castafiore, gran dama de l'òpera, excèntrica i petulant, o els detectius matussers Dupont i Dupont han conquerit la gent tant com el principal protagonista. Tots han estat objecte d'estudis sociològics i tesis doctorals. I també s'ha especulat sobre el missatge ocult de les seues relacions amb Tintin. Per exemple, la relació entre Haddock i Tintin, que Hergé qualificava d'amistat viril, molts l'han entesa com d'homosexualitat encoberta. I la de Tintin amb el seu gos, de zoofílica. També el seu pare, Hergé, fou acusat de nazi o misògin.

Tintin, al marge tot això, sobrepassa les dissertacions.

Joan M. Oleaque

Reproducció de l'estudi on treballava Hergé. RAFA GIL

Aperitiu per a un nou servei

Made in Tintin" ha servit d'aperitiu per a la instal·lació del nou arxiu de la Diputació de València. Tot i que és interessant que es rehabiliten unes instal·lacions mortes, la mostra hauria gaudit de molt més públic si s'haguera promogut adequadament i haguera estat ubicada en un lloc més cèntric i familiar per al visitant.

L'edifici de l'antic Pavelló de Privats del Psiquiàtric de Jesús ha estat rehabilitat per la Diputació per allotjar-hi el seu arxiu, un dels més importants de l'estat espanyol. Les obres de rehabilitació han durat sis mesos, amb un pressupost proper als 200 milions de pessetes, i han afectat un espai de 2.500 m² de superfície. D'aquesta manera, l'arxiu de la Dipu-

tació abandonarà, després d'un procés de transport de fons que durarà dos mesos, l'edifici del Convent de la Trinitat, on ara es troba, per passar a ocupar un nou espai adaptat a les seues necessitats específiques, tenint en compte el volum documental que l'integra.

Entre els materials que pertanyen a la Diputació, destaca especialment la col·lecció de cartells taurins, en total de 2.567 exemplars de les diverses festes taurines desenvolupades a la Plaça de Bous de València.

L'arxiu també té la seua biblioteca, que, entre altres aportacions, inclou la important col·lecció cervantina que va pertànyer a Francisco Martínez y Martínez. Aquest fons literari consta de 2.000 vo-

lums i compren tant obres de Cervantes com escrits relacionats amb la vida d'aquest autor. També integra obres de gran valor i significació, com ara una primera edició del *Quixot*, realitzada a València en 1605 per Pedro Patricio May, o les edicions d'aquesta mateixa novel·la impreses a Londres per Tomson en 1788 o la de Joaquín Ibarra, de 1780.

L'arxiu de la Diputació pretén crear una sèrie de serveis, com el d'informació a l'administració, a l'investigador i al ciutadà en general sobre els fons documentals i bibliogràfics del mateix arxiu i dels existents en altres centres semblants, tant locals com estrangers.

J. M. O.